

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ПРАКТИКА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ПОВНОМАСШТАБНІЙ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Волонтерство є важливим напрямком допомоги ЗСУ та іншим силовим структурам у боротьбі з російською агресією щодо забезпечення перемоги над ворогом. Актуальною залишається проблема збереження психологічного здоров'я волонтерів в умовах війни, що продовжується [1, с. 104 -107]. Проте малодослідженим є питання впливу волонтерської діяльності на психологічне благополуччя і збереження здорового способу життя особистості.

Метою дослідження є визначення ролі й місця волонтерської діяльності стосовно здорового способу життя українців в умовах війни, з'ясування загальної структури українського волонтерства та його основних практик.

Дослідження проводилось у межах виконання наукової теми відділу соціальної психології особистості ІСПП НАПН України «Соціальнопсихологічні стратегії формування здорового способу життя особистості в умовах суспільної нестабільності» в рамках спільного дослідження науковців відділу під керівництвом М.С. Дворник. Збір емпіричних даних проводився за допомогою Google Forms і тривав з вересня 2023 р. по січень 2024 р. В ньому взяли участь 6042 респондентів. Серед респондентів більшість чоловіків – 60% вибірки, середній вік респондентів – 38 років. Половина вибірки становлять особи із повною вищою освітою, біля 20% мають незакінчену вищу чи середню спеціальну, та повну середню освіту. Значна більшість (97%) на момент участі в опитуванні є працюючими, 54,7% обіймають професії, які стосуються взаємодії людина-людина.

Особливість волонтерства в Україні полягає в тому, що воно здійснюється в умовах війни із агресором, який поставив собі за мету знищення української держави, суспільства, українського етносу, його культури, історії, мови. Тому волонтерство є засобом захисту не тільки держави, її силових структур, зокрема ЗСУ, воно є засобом самозахисту і захисту своїх рідних і близьких від тотального знищення. В цьому сенсі вибір респондентами волонтерства як практики здорового способу життя (понад 99% учасників дослідження) свідчить про те, що ця практика для переважної більшості громадян є важливою як засіб збереження життя, як такого. Це, на наш погляд, пояснює масове поширення в українському суспільстві волонтерства у різних його формах серед різних його верств та вікових груп.

У зв'язку із зазначеними особливостями, стає зрозумілим, що система волонтерської діяльності в Україні має специфічну структуру. Українських волонтерів можна поділити на дві основні категорії. Перша включає керівників і представників громадських волонтерських організацій, які здійснюють свою діяльність згідно з чинним законодавством. В нашій виборці

їх порівняно небагато – 4,88%, що корелює із загальною чисельністю офіційно зареєстрованих згідно із Реєстром волонтерів України за 2023 рік [2] у кількості 5 тисяч.

До другої, значно переважаючої першу, групи, належать волонтери, які систематично займаються волонтерською діяльністю, поєднуючи її зі своєю основною професійною діяльністю, однак не є членами будь-яких волонтерських громадських організацій. До цієї групи також належать пересічні українські громадяни, які у різний спосіб систематично, або час від часу у різних формах надають свою в допомогу, як опосередковано, через представників зазначених вище структурних складових системи, так і безпосередньо мобілізованим рідним і близьким, друзям і колегам. Представники цієї категорії, як правило, є особами, які зазначали конкретні види волонтерської допомоги, але які не здійснювали організаційну діяльність.

Стосовно змісту та характеру волонтерської допомоги також слід брати до уваги її основні види стосовно спрямованості на кінцевих отримувачів. До першої групи таких отримувачів слід віднести представників силових структур, перш за все ЗСУ, та відповідні служби які допомагають силовим структурам і постраждалому населенню. Другу групу отримувачів волонтерської допомоги складають представники постраждалого населення – поранені травмовані представники силових структур, члени сімей загиблих та полонених, внутрішніх ВПО та інших. Також окрему групу волонтерів становлять ті з них, хто допомагає домашнім тваринам, які через несприятливі обставини залишились без опіки своїх господарів. Значимо більш конкретно розподіл окремих найбільш поширених форм волонтерської діяльності.

Найбільш поширені практики волонтерської діяльності.

Результати. Перераховую кошти на збори - 57,9%; передаю речі, продукти - 37,2%; виготовляю необхідну продукцію - 3,8%; безоплатно надаю свої професійні послуги - 8,7%; займаюся організаційною діяльністю - 4,8%; допомагаю безпосередньо на місцях - 13,8%; інше - 2,8%.

Висновок. Волонтерство має суттєвий вплив на психологічне здоров'я особистості, оскільки завдяки йому особа має можливість доєднатись до своїх

глибинних життєдайних ресурсів. Однак маємо зазначити, що для збереження психологічного добробуту доцільно зважати на певні застереження стосовно профілактики психоемоційного вигорання і набуття відповідних умінь і навичок психологічної взаємо- та самопомоги, а в окремих випадках готовності вчасно скористатись послугами професійних психологів.

Література:

1. Лазоренко, Б.П. Реабілітація та реадaptaція ветеранів, волонтерів та ВПО, їх соціально-психологічний супровід в умовах війни. *Актуальні проблеми клінічної та технологічної медицини*. Збірник наукових праць за загальною редакцією Заслуженого лікаря України, професора О.А. Панченка. 2023. Київ. КВІЦ. 242 с.

2. Реєстр волонтерів України за 2023 рік.
<https://opendatabot.ua/open/volunteers>